

JUNI 2026 · FOLKEVERSJON AV DEN ØKONOMISKE ANALYSEN AV ÅS KOMMUNE

Hva skjer med pengene i Ås?

Kommuneøkonomi er fullt av ord som «netto driftsresultat», «disposisjonsfond» og «behovskorrigert avvik». Men bak ordene handler det om noe alle kjenner: **inntekter, regninger, sparepenger og lån**. Dette heftet forklarer — uten fagspråk — hva en grundig gjennomgang av Ås-økonomien fant. Og Ås har en interessant tvist: en kommune som etter to underskuddsår strammer inn med jernhånd og lykkes — men der innstrammingen betyr ulike ting i ulike tjenester.

13,6 %

så stor er sparekontoen målt mot årsinntekten — pent. Men den er bygd opp ved stram drift, ikke ved arv fra et aksjesalg

−0,1 %

i 2024 brukte kommunen faktisk litt mer enn den tjente. Først nå er den på vei mot å gå i pluss igjen

0 kr

så mye eiendomsskatt på bolig vil Ås kreve inn fra 2027. Kommunen avvikler den frivillig — og gir slipp på en inntekt

Tenk på kommunen som en husholdning: Ås «tjener» greit — skatt og overføringer fra staten. Det meste går til faste «regninger»: skole, barnehage, eldreomsorg, helse. Etter to år der familien brukte litt mer enn den tjente, har den lagt om: kuttet på utgiftene, og er nå på vei i pluss igjen. Familien har en pen sparekonto — men i motsetning til naboen Asker er den ikke bygd på en arv som ligger i aksjer. Den er **spart sammen krone for krone ved nøktern drift**. Og selv om den strammer inn, har den bestemt seg for å **droppe en av inntektene sine** (eiendomsskatt på bolig) fra 2027.

Grunnlaget for dette heftet er en full analyse bygget på åpne offentlige tall (SSB, kommunens egne rapporter, kommunerevisjonen). Den tekniske rapporten viser alle kilder og utregninger. Hovedtallene her er fra 2025 — det siste året med endelige, reviderte tall (publisert 16. juni 2026).

Ås bruker mindre enn forventet på alt — men ikke av samme grunn overalt

For å sammenligne kommuner rettferdig kan man ikke bare se på kronebeløp — en kommune med mange barn trenger mer skole, en med mange eldre trenger mer omsorg. Staten har derfor et eget regnestykke som sier hva hver kommune *burde* trenge med akkurat sin befolkning. Vi har sammenlignet Ås' faktiske forbruk med dette «forventet behov»-tallet:

OMRÅDE	MER/MINDRE ENN FORVENTET PER ÅR	HVA BETYR DET?
Administrasjon («byråkratiet»)	31 mill. mindre	Drives svært nøkternt — langt under forventet
Eldreomsorg og hjemmetjenester	30 mill. mindre	Bevisst nedskalert — kommunen dreier fra sykehjem til hjemmetjeneste
Grunnskole	30 mill. mindre	Her er det ikke bevisst sparing, men et tilbud som mangler penger. Les neste side
Barnehage	23 mill. mindre	Drives nøkternt — bevisst stram styring
Helsetjenester (legevakt, helsestasjon m.m.)	11 mill. mindre	Under forventet
Sosialhjelp m.m.	9 mill. mindre	Nærmer seg forventet — utgiftene presses opp utenfra (flyktninger, renter)
Barnevern	3 mill. mindre	Så vidt under forventet (lå litt over året før)

Det viktige poenget: Ås bruker mindre enn forventet på *alt*. Men «mindre enn forventet» betyr ikke det samme overalt. På eldreomsorg og barnehage er det **bevisst, planlagt sparing** — kommunen har valgt å drive nøkternt. På **grunnskolen** er det noe annet: der mangler tilbudet rett og slett penger til behovet som faktisk finnes. Det er forskjellen mellom å spare med vilje og å ikke ha nok — og den forskjellen forklarer vi på neste side.

Ås er altså en **nøktern kommune som strammer inn med disiplin**. Det er bra at den har fått kontroll på økonomien etter to underskuddsår. Men én tjeneste skiller seg ut når man ser nærmere etter: grunnskolen. Tallet ser likt ut som de andre — 30 millioner under forventet — men historien bak er en helt annen.

Sparer Ås på skolen med vilje — eller mangler skolen rett og slett penger?

På eldreomsorgen kutter Ås *med vilje*: kommunen har bestemt seg for å bruke færre sykehjem og mer hjemmetjeneste, og av 172 sykehjemsplasser står faktisk 26 tomme og 20 brukes til noe annet. Det er et planlagt valg. Men i skolen ser bildet annerledes ut — og det er rapportens viktigste funn.

- **Skolene har brukt mer enn budsjettet, ikke mindre.** Grunnen er at flere flyktningelever har «store og sammensatte behov, både faglig og psykiske» — barn som trenger mye ekstra hjelp. Skolene har hatt «høyere bemanning enn rammene tilsier» nettopp for å gi den hjelpen.
- **For å holde budsjettet har skolene måttet stramme hardt inn.** De har «satt ned aktivitet til et minimum», ikke satt inn vikar ved sykdom, og holdt igjen på innkjøp. Det er ikke tegn på en rik, effektiv skole — det er tegn på en skole som ikke har nok.
- **To skoler er særlig presset.** Det er satt inn «inngripende tiltak» ved spesielt Åsgård og Rustad skole, og det vil «ta noe tid før Rustad skole klarer å komme seg innenfor de økonomiske rammene».

Forskjellen som betyr alt: Når eldreomsorgen koster mindre enn forventet, er det fordi kommunen har valgt å drive nøkternt — penger som er spart. Når skolen koster mindre enn forventet, er det fordi tilbudet **mangler penger til et behov som faktisk er der** — et hull, ikke en sparegris. Å kutte mer i skolen ville ikke frigjøre penger; det ville gå ut over barn som allerede trenger mer hjelp enn de får.

Det gode nyhetstegnet er at kvaliteten foreløpig holder seg: Ås-elevne har gode karakterer (grunnskolepoeng 43,2). Men det skjer altså med en bemanning skolene egentlig ikke har råd til innenfor rammen. Spørsmålet kommunestyret bør stille er enkelt: **Er skolens budsjett satt for lavt i forhold til de elevene Ås faktisk har?**

Solid — men spart krone for krone, uten en arv i ryggen

13,6 %

sparekontoen
(«disposisjonsfondet») målt mot
årsinntekten — pent over
landssnittet

~20 mill.

så lite gir kommunens lille
«arvefond» (fra et kraftsalg) i året.
Det er en buffer, ikke en formue

96 %

kommunens lån tilsvarer nesten
en hel årsinntekt — høyt, men
stabilt og innenfor egne mål

Her er den ærlige historien. Ås *er* solid. Men soliditeten er av en annen type enn hos den rike naboen Asker.

Spert, ikke arvet

Asker har et stort «arvefond» på over en milliard kroner fra et aksjesalg i 1999, som pynter på regnskapet. Ås har ikke noe slikt. Kommunen solgte riktignok sin del av et lokalt energiverk, men pengene derfra gir bare rundt **20 millioner kroner i året** — en grei buffer, men ingen formue. Det betyr at Ås' sparekonto på 13,6 prosent er **tjent inn ved nøktern, stram drift**, ikke ved avkastning fra børsen. Det er på sett og vis mer solid — pengene svinger ikke med aksjemarkedet — men det betyr også at det ikke finnes et stort fond å tære på hvis et nytt år går i minus. Og i 2024 gikk kommunen faktisk så vidt i minus (−0,1 %).

Høy gjeld og frivillig avvirket eiendomsskatt

Ås har tatt opp store lån for å bygge — gjelden tilsvarer nesten en hel årsinntekt. Den er høy, men stabil og holder seg så vidt innenfor kommunens egne mål fram til 2027. Samtidig har kommunen tatt en bemerkelsesverdig beslutning: **eiendomsskatten på bolig avvirkles helt fra 2027**. Den ga 76 millioner i 2023, er trappet ned, og blir null om to år. Kommunen gir altså frivillig slipp på en betydelig inntekt — samtidig som den strammer inn på tjenestene og skolen mangler penger.

Valget som bør tas med åpne øyne: De fleste norske kommuner krever inn eiendomsskatt på bolig. Ås avviker sin. Å gjøre det er et fullt legitimt politisk valg — og å beholde den ville også vært det. Men det er et reelt valg: pengene som forsvinner når boligskatten fjernes, kunne ellers gått til for eksempel å tette hullet i skolebudsjettet. Når man fjerner en inntekt og samtidig strammer inn på tilbud, bør noen si tydelig hva som skal dekke regningen.

Det ærlige bildet er altså verken «Ås er rik og har ingen problemer» eller «Ås er blakk». Det er en kommune som har fått orden på økonomien ved hardt arbeid, men uten en finansformue i ryggen — og som nå velger å gi slipp på en inntekt mens den fortsatt strammer inn på tjenestene.

Liten ordliste — «gresk» oversatt til norsk

Netto driftsresultat

Det som er igjen av årets inntekter når alle regninger og renter er betalt. I 2025 viser tallene et solid overskudd (**pluss** 3,1 %). Men i 2024 var kommunens eget resultat så vidt i minus (–0,1 %) — Ås er altså *nettopp* på vei tilbake i pluss, dels takket være engangsinntekter.

Disposisjonsfond

Kommunens sparekonto — penger som i prinsippet kan brukes når noe svikter. Måles i prosent av årsinntekten. Ås: 13,6 % — pent. Det viktige er at fondet er **spart sammen ved stram drift**, ikke arvet fra et aksjesalg slik Askers er.

«Driftsbåret» soliditet

At kommunen er solid fordi den driver stramt og sparer av driften — ikke fordi den har en stor finansformue i ryggen. Fordelen: pengene svinger ikke med børsen. Ulempen: det finnes ikke et stort fond å tære på hvis et år går i minus.

Behovskorrigert / utgiftsbehov

Statens regnestykke for hva en kommune burde trenge, ut fra hvor mange barn, unge og eldre den har. Det gjør det mulig å sammenligne Ås rettferdig med helt ulike kommuner — og det er dette som viser at Ås driver alt under forventet behov, men av ulike grunner.

Netto lånegjeld

Kommunens «boliglån». Ås' gjeld tilsvarende rundt 96 % av en hel årsinntekt — høyt, men stabilt og så vidt innenfor kommunens egne mål fram til 2027.

Eiendomsskatt

En skatt kommunen kan velge å kreve inn på eiendommer. De fleste norske kommuner har den. Ås har bestemt seg for å **avvikle skatten på bolig helt fra 2027** — en inntekt kommunen frivillig gir slipp på. (Næringseiendom beholder sin.)

Endelige tall

2025-tallene er nå endelige (reviderte), publisert av SSB 16. juni 2026, og er hovedåret i dette heftet. 2024-tallene står igjen som sammenligning. Alle hovedkonklusjoner bygger på endelige tall.

Hvor kommer tallene fra?

Alt bygger på åpne kilder: Statistisk sentralbyrå (KOSTRA), statens fordelingssystem, Ås kommunes egne årsmeldinger og budsjetter, og kommunerevisjonens rapporter. Hver eneste tallpåstand er sporbar til kilden, og hele analysen ble til slutt «angrepet» av en egen kvalitetskontroll som lette etter feil. Vi er åpne om hva vi *ikke* fant: det finnes ingen uavhengig gjennomgang av selve økonomistyringen i Ås, og statlige tilsyn er ikke bekreftet direkte for kommunen.

Folkeversjon, oppdatert 16. juni 2026. Tall i millioner kroner der annet ikke er sagt; hovedår 2025 (2024 som sammenligning). Viktig presisering: når analysen sier at noe koster «mindre enn forventet», betyr det ikke at tilbudet er dårlig — det kan være bevisst, nøktern drift, slik som i eldreomsorgen. Men i skolen betyr det at penger mangler til et reelt behov. Forskjellen er hele poenget, og valgene bør tas med åpne øyne — noen må si hva som skal betale for hva.